

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

ASOS 2014-2020

**Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej
Osób Starszych na lata 2014-2020**

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

**Sprawozdanie z realizacji Rządowego Programu na rzecz Aktywności
Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 – rok 2018**

Akceptuję

**Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej**

senior.gov.pl

Warszawa, wrzesień 2019 r.

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
I. Cele Programu	4
II. Priorytety Konkursu	5
III. Podmioty uprawnione	6
IV. Analiza złożonych ofert.....	7
1. Złożone oferty w podziale na województwa	7
2. Oferty wspólne (złożone, przez co najmniej dwa podmioty uprawnione do udziału w konkursie).....	9
3. Forma prawna oferentów	10
4. Oferty złożone w podziale na Priorytety konkursu	12
5. Oferty złożone w partnerstwie	13
6. Oferty odrzucone formalnie.....	14
V. Analiza dofinansowanych ofert	15
1. Podmioty dofinansowane w podziale na województwa.....	15
2. Projekty realizowane w ramach oferty wspólnej oraz w partnerstwie	19
3. Oferty dofinansowane w podziale na formę prawną Oferenta.....	21
4. Podmioty dofinansowane w podziale na Priorytety	22
5. Podmioty dofinansowane ze względu na wybrany Priorytet i kierunek działań – na podstawie złożonych ofert.....	25
VI. Przykłady działań zrealizowanych w ramach edycji 2018 Programu ASOS.....	26
1. Priorytet I Edukacja osób starszych	26
2. Priorytet II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową osób starszych.....	28
3. Priorytet III Partycypacja społeczna osób starszych	30
4. Priorytet IV Usługi społeczne dla osób starszych.....	32
5. Informacja dotycząca zmian w Regulaminie Konkursu ASOS edycja 2018 w odniesieniu do edycji 2017 r.	34
Podsumowanie	35

Wprowadzenie

Na podstawie pkt 13 Załącznika do uchwały nr 237 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 (M.P. 2014 poz. 52), minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego składa Prezesowi Rady Ministrów sprawozdania z realizacji Programu do dnia 30 września każdego roku za rok poprzedni.

W końcu 2018 r. liczba ludności Polski wyniosła 38,4 mln, w tym ponad 9,5 mln stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej (ponad 24,7% populacji naszego kraju). Populacja osób w tym wieku wzrosła do 13,7 mln do 2050 r., a to oznacza, że 40% naszego społeczeństwa będą stanowili ludzie starsi.

Analiza wskaźników demograficznych na przestrzeni ostatnich lat wskazuje, że społeczeństwo w Polsce starzeje się w coraz szybszym tempie. Wszystko wskazuje, że ten trend będzie się w najbliższych latach umacniał. Dlatego też ważna jest jak najdłuższa aktywność osób starszych. Aktywni seniorzy to osoby posiadające dużą zdolność i chęć do pracy oraz wnoszące istotny wkład w rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Głównym celem polityki społecznej wobec osób starszych jest stałe podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnie i aktywnymi, oraz zapewnienie bezpieczeństwa.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (zwane dalej MRPiPS) realizuje Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 (zwany dalej Program ASOS), przyjęty przez Radę Ministrów 24 grudnia 2013 r. Program jest przedsięwzięciem kompleksowym, uwzględniającym obszary i kierunki wsparcia umożliwiające osiągnięcie celu głównego, jakim jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną. Program zakłada praktyczne włączenie sektora organizacji pozarządowych do działań służących aktywizacji seniorów.

Na jego realizację przeznaczone zostało 40 mln zł rocznie aż do 2020 – łącznie 280 mln zł.

W ramach edycji 2018 Programu ASOS złożono 1330 ofert na łączną kwotę ok. 145,7 mln zł. Do dofinansowania zostało przyjętych 325 ofert na łączną kwotę ok. 38 mln zł, co stanowiło 26,1% zapotrzebowania zgłaszanego przez Oferentów.

Niniejsze sprawozdanie z realizacji Programu ASOS – rok 2018 zostało opracowane w oparciu o analizę ilościową i jakościową sprawozdań złożonych przez Oferentów po zakończeniu realizacji projektów.

I. Cele Programu

Celem Programu ASOS jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych oraz zagospodarowanie ich potencjału poprzez umożliwienie im aktywności społecznej.

Cel główny Programu jest realizowany przez cele szczegółowe:

1. Zwiększenie różnorodności i poprawa jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych:

- tworzenie ofert odpowiadających problemom osób starszych znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym w szczególności w procesie wykluczenia społecznego,
- promowanie nowych rozwiązań na rzecz motywowania osób starszych do uczenia się dla zachowania aktywności, w tym szczególnie osób starszych pozostających w niekorzystnej sytuacji,
- tworzenie specjalnej oferty dydaktycznej oraz nowych form inicjatyw edukacyjnych, odpowiadających na potrzeby osób starszych, w tym w szczególności w procesie wykluczenia społecznego.
- rozwój oferty edukacyjno-kulturalnej.

2. Tworzenie warunków dla integracji wewnątrz- i międzypokoleniowej osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej, m.in. poprzez pogłębianie wiedzy na temat zmian biologicznych, zdrowotnych, społecznych zachodzących wraz z wiekiem w ramach przygotowywania społeczeństwa do starości.

3. Rozwój zróżnicowanych form aktywności społecznej, w tym upowszechnianie wolontariatu, partycypacji w procesach decyzyjnych, w życiu społecznym, w tym udział osób starszych w kształtowaniu polityki publicznej.

4. Zwiększenie dostępności, podniesienie jakości usług społecznych oraz wspieranie działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji:

- rozwój systemów wsparcia umożliwiających zaspokojenie specyficznych dla wieku podeszłego potrzeb, w szczególności osobom starszym o ograniczonej samodzielności,
- rozwój usług społecznych w sferze sportu, turystyki, rekreacji i kultury.

II. Priorytety Konkursu

W trakcie naboru, w ramach edycji 2018, do dofinansowania przyjęto 325 ofert w ramach 4 priorytetów:

- I. **Edukacja osób starszych** (15% alokacji środków) – dotację otrzymało 88 ofert;
Priorytet obejmuje w szczególności działania mające na celu:
 - rozwój oferty edukacyjnej skierowanej do seniorów;
 - wykorzystanie potencjału wzajemnego uczenia się;
 - rozwój innowacyjnych form edukacji, w tym nieformalnej i poza formalnej;
 - promowanie wolontariatu kompetencji;
 - rozwój korzystania z nowych technologii oraz przeciwdziałania e-wykluczeniu wśród osób starszych.
- II. **Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową** (25% alokacji środków) – dofinansowano 98 ofert;
Priorytet obejmuje w szczególności działania zakładające rozwój różnych form aktywności osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej (takich jak np. biblioteki publiczne, domy kultury) oraz włączenie do wspólnych działań młodszego pokolenia, co pozwoli na budowanie wzajemnego zrozumienia oraz rozwój umiejętności społecznych.
- III. **Partycypacja społeczna osób starszych** (20% alokacji środków) – dotację otrzymało 65 ofert;
Priorytet obejmuje w szczególności działania na rzecz zwiększenia udziału osób starszych w życiu publicznym, społecznym, gospodarczym, kulturalnym i politycznym, przyczyniające się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.
- IV. **Usługi społeczne dla osób starszych** (40% alokacji środków) – dofinansowano 74 ofert;
Priorytet obejmuje w szczególności działania służące rozwojowi różnych form wsparcia poprzez zwiększenie dostępności i podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych.

III. Podmioty uprawnione

Podmiotami uprawnionymi do korzystania z dotacji są:

- 1) organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688), m.in. stowarzyszenia (w tym stowarzyszenia zwykłe) oraz jednostki terenowe stowarzyszeń posiadające osobowość prawną, związki stowarzyszeń, fundacje, kółka rolnicze, cechy rzemieślnicze, izby rzemieślnicze, izby gospodarcze, samorządy gospodarcze i wspólnoty mieszkaniowe;
- 2) podmioty określone w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – w tym:
 - a) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
 - b) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
 - c) spółdzielnie socjalne, o których mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1205) w zakresie działalności społecznie użytecznej w sferze zadań publicznych,
 - d) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1468), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

IV. Analiza złożonych ofert

W dniu 1 grudnia 2017 r. ogłoszona została edycja 2018 otwartego konkursu ofert w ramach Programu ASOS. Nabór trwał 22 dni – od 1 grudnia do 22 grudnia 2017 r. Wyniki konkursu ogłoszone zostały w dniu 9 marca 2018 r.

W trakcie naboru, w ramach edycji 2018 złożono 1330 ofert w ramach 4 priorytetów:

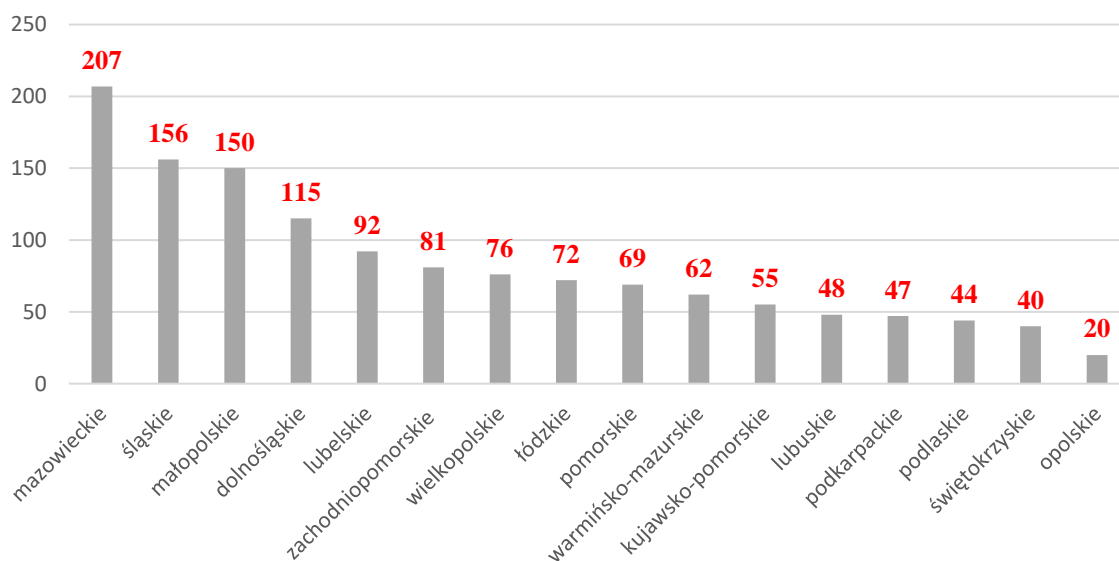
- I. **Edukacja osób starszych** – złożono 425 ofert;
- II. **Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową** – złożono 466 ofert;
- III. **Partycypacja społeczna osób starszych** – złożono 174 oferty;
- IV. **Usługi społeczne dla osób starszych** – złożono 265 ofert.

1. Złożone oferty w podziale na województwa

Rozkład liczbowy złożonych ofert w ramach edycji 2018 Programu ASOS w podziale na województwa przedstawiał się następująco: najwięcej wniosków wpłynęło z województw: mazowieckiego (207 ofert), śląskiego (156 ofert), małopolskiego (150 ofert) dolnośląskiego (115 ofert) oraz lubelskiego (92 ofert). Najmniej wniosków zostało złożonych przez województwa: opolskie (20 ofert), świętokrzyskie (40 ofert), podlaskie (44 ofert), podkarpackie (47 ofert), lubuskie (48 ofert).

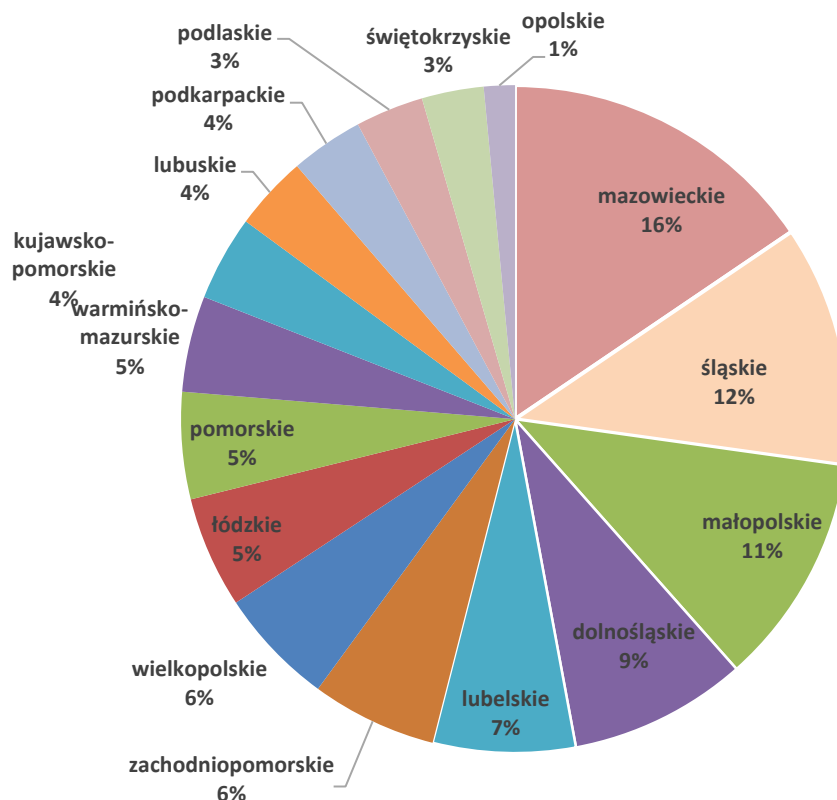
Oferty złożone przez organizacje z pięciu województw: mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego, dolnośląskiego i lubelskiego stanowiły łącznie ponad 50% wszystkich złożonych ofert – 54,13%. Najmniej ofert wpłynęło z województw: opolskiego, świętokrzyskiego, podlaskiego, podkarpackiego, lubuskiego. W tych województwach łącznie złożono 199 ofert, czyli mniej niż z samego województwa mazowieckiego (207 ofert).

Wykres 1. Oferty złożone z podziałem na województwa

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS) ¹.

Wykres 2. Oferty złożone w podziale na województwa w ujęciu procentowym

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

¹ Większa liczba ofert w zestawieniu, tj. 1334 wynika z faktu, iż wśród 1330 złożonych ofert, 4 oferty były złożone wspólnie przez podmioty z dwóch różnych województw.

Porównując rozłożenie regionalne ofert złożonych w ramach edycji 2018 Programu ASOS, z poprzednimi latami należy zwrócić uwagę na utrzymujące się wysokie zainteresowanie konkursem w niektórych regionach kraju, w tym najwyższe w województwach: mazowieckim, śląskim, małopolskim oraz dolnośląskim.

2. Oferty wspólne (złożone, przez co najmniej dwa podmioty uprawnione do udziału w konkursie)

Regulamin konkursu umożliwia złożenie oferty wspólnej przez kilka (co najmniej dwie) organizacji pozarządowych lub podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Oferta wspólna zawiera dodatkowe informacje w stosunku do oferty składanej przez jeden podmiot, m.in. o sposobie reprezentacji podmiotów wobec administracji publicznej oraz o zadaniach w ramach realizacji zadania publicznego, które wykonywać będą poszczególne organizacje lub podmioty składające ofertę wspólnie.

Tabela 1. Oferty złożone w ramach oferty wspólnej z podziałem na województwa.

Województwo	Liczba ofert złożonych w ramach oferty wspólnej
mazowieckie	7
dolnośląskie	6
podlaskie	6
śląskie	5
warmińsko-mazurskie	4
pomorskie	3
wielkopolskie	3
łódzkie	2
małopolskie	2
podkarpackie	2
zachodniopomorskie	2
opolskie	1

Województwo	Liczba ofert złożonych w ramach oferty wspólnej
kujawsko-pomorskie	1
lubelskie	1
lubuskie	0
świętokrzyskie	0

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).²

W 2018 r. wśród wszystkich złożonych 1330 w konkursie ofert 3,1% stanowiły oferty wspólne (41 oferty). Najwięcej ofert wspólnych zostało złożone przez oferentów z województw: mazowieckiego (7), dolnośląskiego (6) i podlaskiego (6). W przypadku województw lubuskiego i świętokrzyskiego nie wpłynęły żadne oferty wspólne.

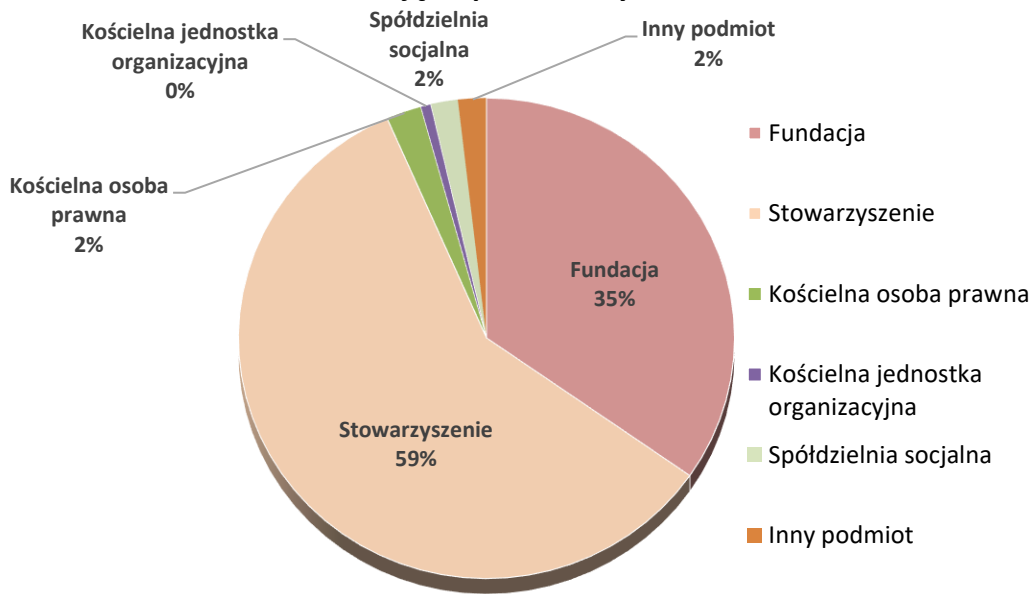
3. Forma prawna oferentów

1330 ofert w ramach konkursu w 2018 r. zostało złożonych przez 1354 oferentów:

- 795 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły stowarzyszenia, co stanowiło 58,7% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;
- 470 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły fundacje, co stanowiło 34,7% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;
- 24 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły spółdzielnie socjalne, co stanowiło 1,8% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;
- 31 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły kościelne osoby prawne, co stanowiło 2,3% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;
- 9 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły kościelne jednostki organizacyjne, co stanowiło 0,7% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie;
- 25 oferentów, którzy złożyli oferty stanowiły podmioty o innej formie prawnej, (takich jak np. federacje organizacji pozarządowych czy spółki z o. o. działające non profit), co stanowiło 1,8% wszystkich oferentów biorących udział w konkursie.

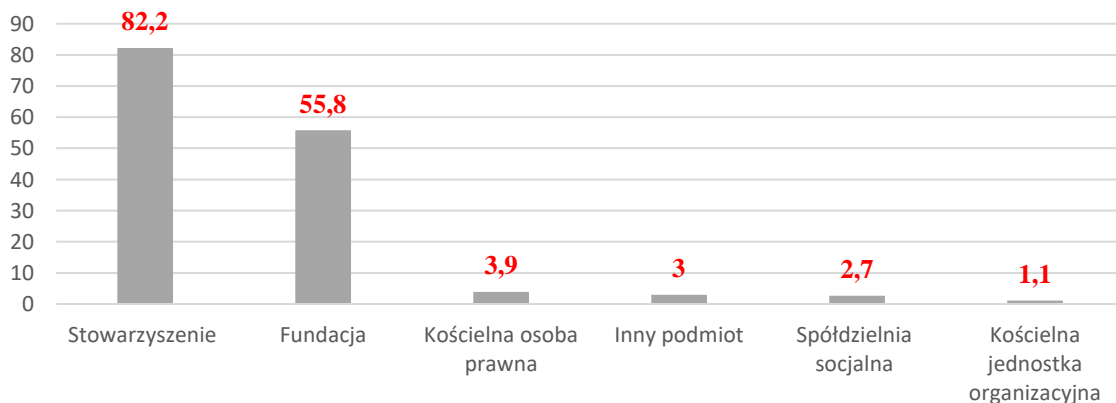
² Większa liczba ofert w zestawieniu (45) wynika z faktu, iż wśród 41 ofert złożonych wspólnie 4 oferty były złożone wspólnie przez podmioty z dwóch różnych województw.

Wykres 3. Złożone oferty w podziale na formę prawną oferenta w ujęciu procentowym

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

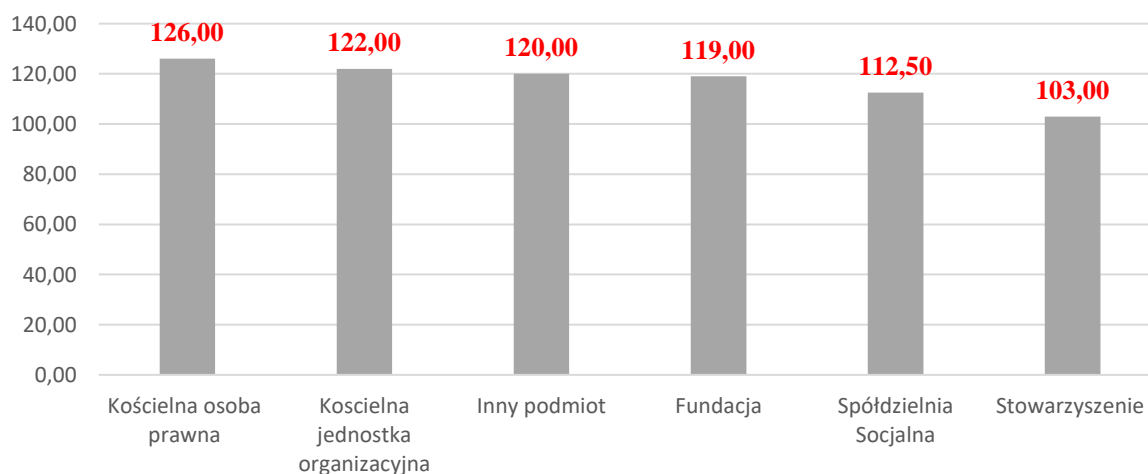
Wykres 4. Łączna kwota dotacji o jaką ubiegali się w konkursie podmioty, które złożyły oferty w ramach edycji 2018 Programu ASOS (w mln zł) w podziale na formę prawną Oferenta

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Ze względu na formę prawną Oferenta stowarzyszenia wnioskowały o 82,2 mln zł (56,4% łącznej kwoty, o którą aplikowali Oferenci), fundacje wnioskowały o 55,8 mln zł (38,3%), pozostali Oferenci wnioskowali w sumie o ok. 10,7 mln zł tj. 5,3% zapotrzebowania składanego przez organizacje.

Wykres 5. Średnia wysokość wnioskowanej dotacji (w tys. zł) w podziale na formę prawną Oferenta

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Średnia wnioskowana kwota dotacji w przypadku kościelnych osób prawnych wynosiła 126 tys. zł, a w przypadku kościelnych jednostek organizacyjnych 122 tys. zł. Spółdzielnie socjalne wnioskowały średnio o 112,50 tys. zł, fundacje o 119 tys. zł, stowarzyszenia o 103 tys. zł, a podmioty o innej formie prawnej wnioskowały średnio o 120 tys. zł.

4. Oferty złożone w podziale na Priorytety konkursu

W edycji 2018 Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 złożono 1330 oferty w ramach 4 priorytetów:

- I. Edukacja osób starszych;
- II. Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową;
- III. Partycypacja społeczna osób starszych;
- IV. Usługi społeczne dla osób starszych.

W ramach Priorytetów złożonych zostało:

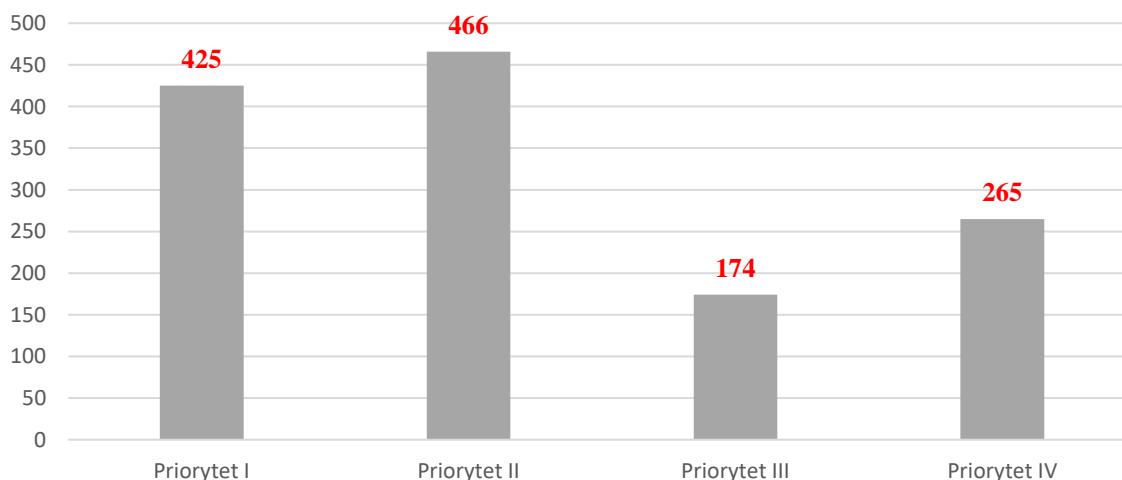
Priorytet I. – 425 ofert, co stanowiło 32% wszystkich ofert złożonych w konkursie;

Priorytet II. – 466 oferty, co stanowiło 35% wszystkich ofert złożonych w konkursie;

Priorytet III. – 174 ofert, co stanowiło 13% wszystkich ofert złożonych w konkursie;

Priorytet IV – 265 ofert, co stanowiło 20% wszystkich ofert złożonych w konkursie.

Wykres 6. Złożone oferty w podziale na Priorytety Konkursu

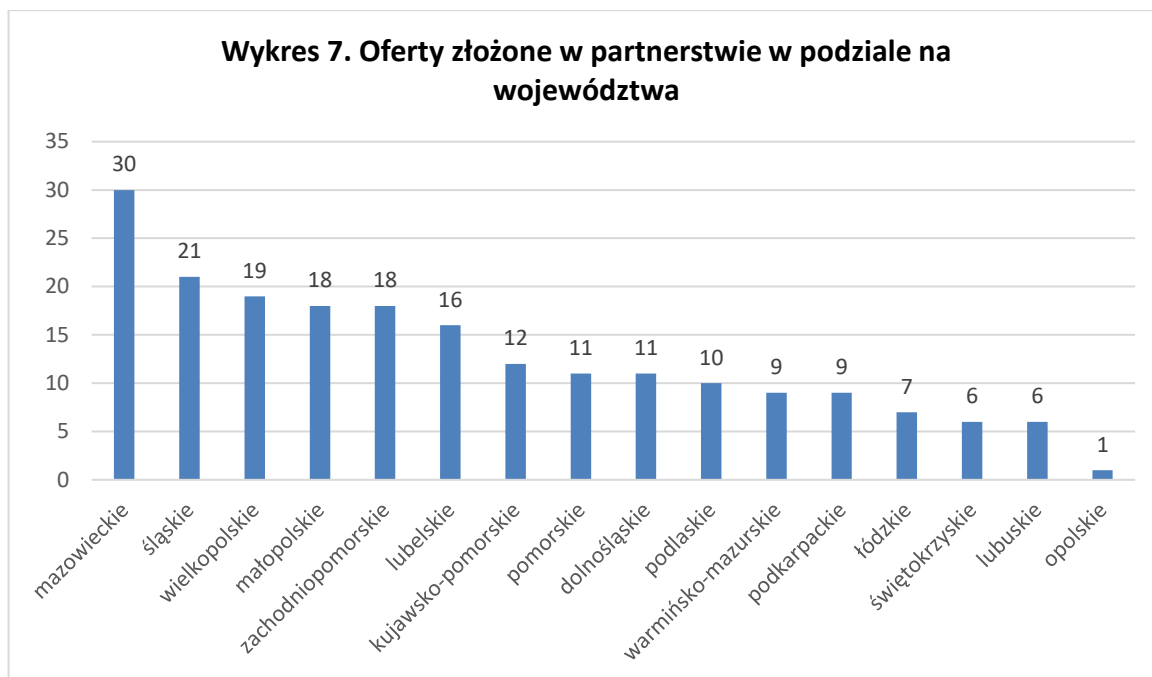
Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Najwięcej ofert złożono w Priorytecie I oraz Priorytecie II, co stanowi łącznie ponad 2/3 wszystkich złożonych ofert (67%). Liczba ofert złożonych w Priorytecie III oraz IV była zdecydowanie niższa i stanowiła ok. 1/3 wszystkich złożonych ofert (33%).

5. Oferty złożone w partnerstwie

Jednostki organizacyjne, które nie mogły brać udziału w otwartym konkursie ofert, w ramach Programu ASOS, miały możliwość udziału w realizacji projektów poprzez możliwość zawarcia partnerstwa z organizacją uprawnioną do udziału w konkursie. Dopuszczalną formą partnerstwa było partnerstwo publiczno-społeczne oraz partnerstwo społeczno-prywatne. Za pośrednie korzystanie z dotacji uznaje się działania w partnerstwie, polegające na tym, że podmiot uprawniony do korzystania z dotacji współpracuje na zasadzie partnerstwa z Partnerem – podmiotem, który samodzielnie nie jest uprawniony do złożenia oferty w ramach Programu.

W 2018 r. wśród wszystkich złożonych 1330 ofert 15,2% stanowiły oferty złożone w partnerstwie (202 oferty).

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).³

Przykłady jednostek sektora finansów publicznych, z którymi dopuszczano się zawieranie partnerstwa (Partnerzy):

- organy administracji rządowej;
- jednostki samorządu terytorialnego (w tym jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego) oraz ich związki;
- państwowe szkoły wyższe;
- samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej;
- państwowe lub samorządowe instytucje kultury;
- szkoły artystyczne;
- archiwa państwowe.

6. Oferty odrzucone formalnie

Ocena formalna polega na sprawdzeniu kompletności i prawidłowości oferty, zgodnie z wymaganiami podanymi w Regulaminie Konkursu ASOS. Oferty, które nie spełnią wymogów formalnych zostaną odrzucone.

³ Większa liczba ofert w zestawieniu (204) wynika z faktu, iż wśród 202 ofert złożonych w partnerstwie 2 oferty były złożone wspólnie przez podmioty z dwóch różnych województw.

Ze względów formalnych odrzucono 77 ofert złożonych w ramach konkursu Programu ASOS – Edycja 2018. Główne powody odrzucenia formalnego to:

- Niekompletne i nieprawidłowe wypełnienie wszystkich pól w ofercie;
- Niewypełnienie/niezłożenie oferty on-line za pomocą GO, dostępnego na stronie internetowej www.asos2018.mpips.gov.pl we wskazanym w ogłoszeniu o konkursie terminie;
- Zawarcie w ofercie zadania, za które planowane było pobieranie wpłat i opłat od beneficjentów, które mieszczą się w działalności gospodarczej prowadzonej przez Oferenta;
- Niezgodność celów projektu ze statutem organizacji.

V. Analiza dofinansowanych ofert

W edycji 2018 otwartego konkursu ofert w ramach Programu ASOS do dofinansowania przyjęto 325 projektów na łączną kwotę ok. 38 mln zł. Na etapie rozstrzygnięcia konkursu, działaniami w ramach dofinansowanych projektów zaplanowano objęcie 106 088 beneficjentów, w tym 8 224 osób niepełnosprawnych.

1. Podmioty dofinansowane w podziale na województwa

Organizacje z województw: mazowieckiego, śląskiego i małopolskiego zrealizowały najwięcej projektów (odpowiednio 49, 46 i 41 ofert). Ponad 40% zrealizowanych projektów w edycji 2018 pochodziło z tych województw (42%). Najmniej projektów zrealizowano w województwie opolskim (4) i świętokrzyskim (7).

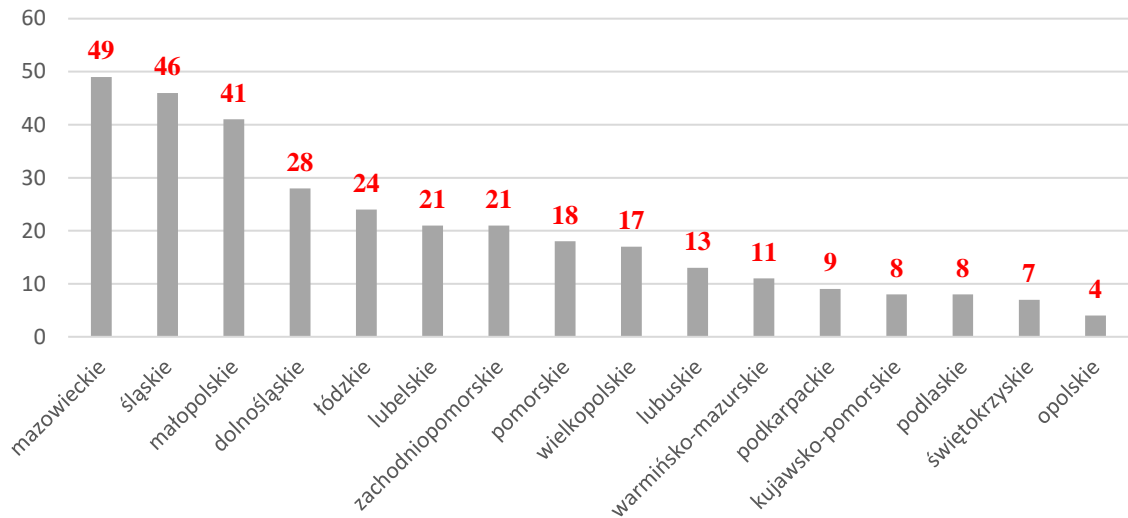
Tabela 2. Projekty dofinansowane z podziałem na województwa.

Województwo	Liczba projektów
mazowieckie	49 projektów (15,1% wszystkich dofinansowanych projektów)
śląskie	46 projektów (14,2% wszystkich dofinansowanych projektów)

Województwo	Liczba projektów
małopolskie	41 projektów (12,6% wszystkich dofinansowanych projektów)
dolnośląskie	28 projektów (8,6% wszystkich dofinansowanych projektów)
łódzkie	24 projektów (7,4% wszystkich dofinansowanych projektów)
lubelskie	21 projektów (6,5% wszystkich dofinansowanych projektów)
zachodniopomorskie	21 projektów (6,5% wszystkich dofinansowanych projektów)
pomorskie	18 projektów (5,5% wszystkich dofinansowanych projektów)
wielkopolskie	17 projektów (5,2% wszystkich dofinansowanych projektów)
lubuskie	13 projektów (4,0% wszystkich dofinansowanych projektów)
warmińsko-mazurskie	11 projektów (3,4% wszystkich dofinansowanych projektów)
podkarpackie	9 projektów (2,8% wszystkich dofinansowanych projektów)
kujawsko-pomorskie	8 projektów (2,5% wszystkich dofinansowanych projektów)
podlaskie	8 projektów (2,5% wszystkich dofinansowanych projektów)
świętokrzyskie	7 projektów (2,2% wszystkich dofinansowanych projektów)
opolskie	4 projekty (1,2% wszystkich dofinansowanych projektów)

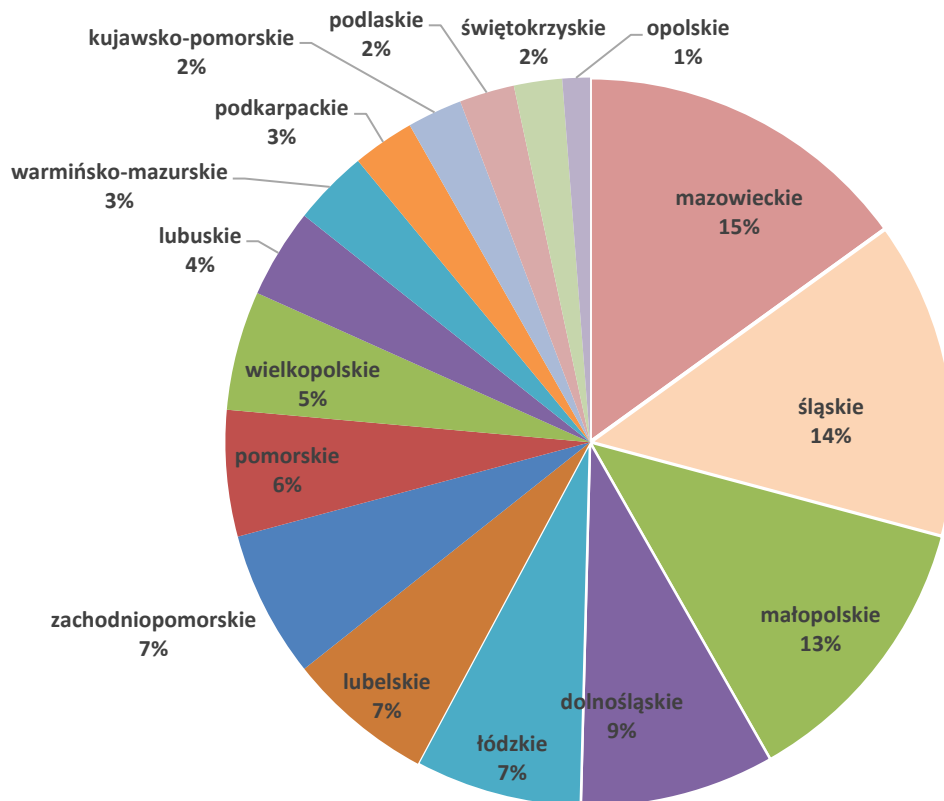
Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Wykres 8. Liczba ofert dofinansowanych w poszczególnych województwach

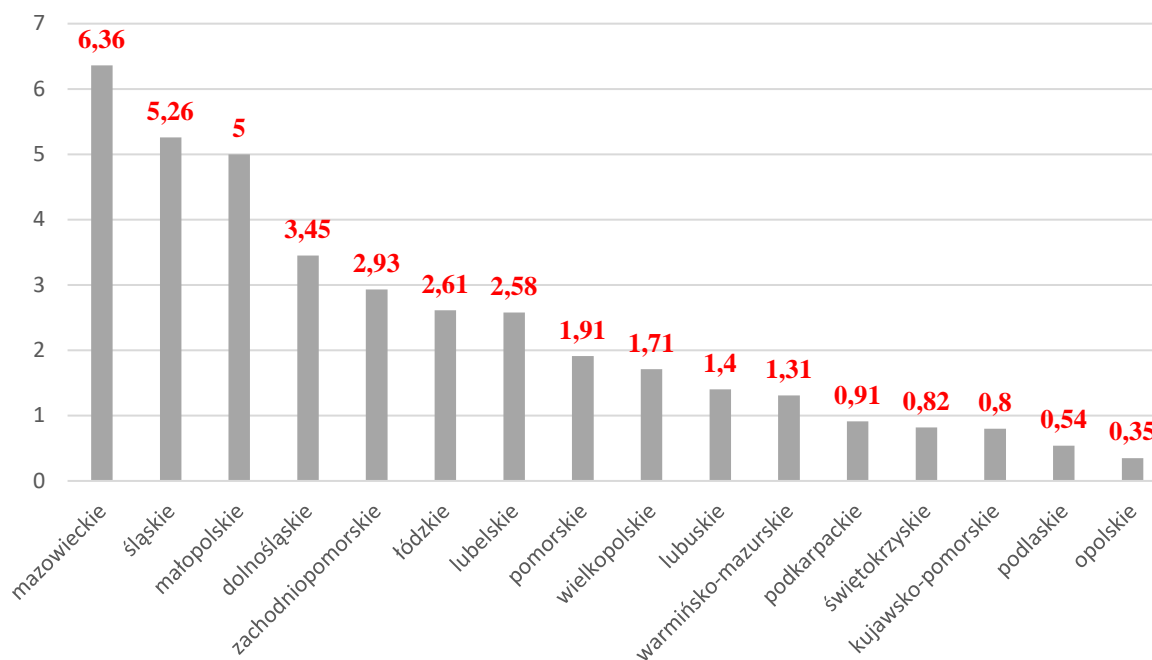
Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Wykres 9. Oferty dofinansowane z podziałem na poszczególne województwa w ujęciu procentowym

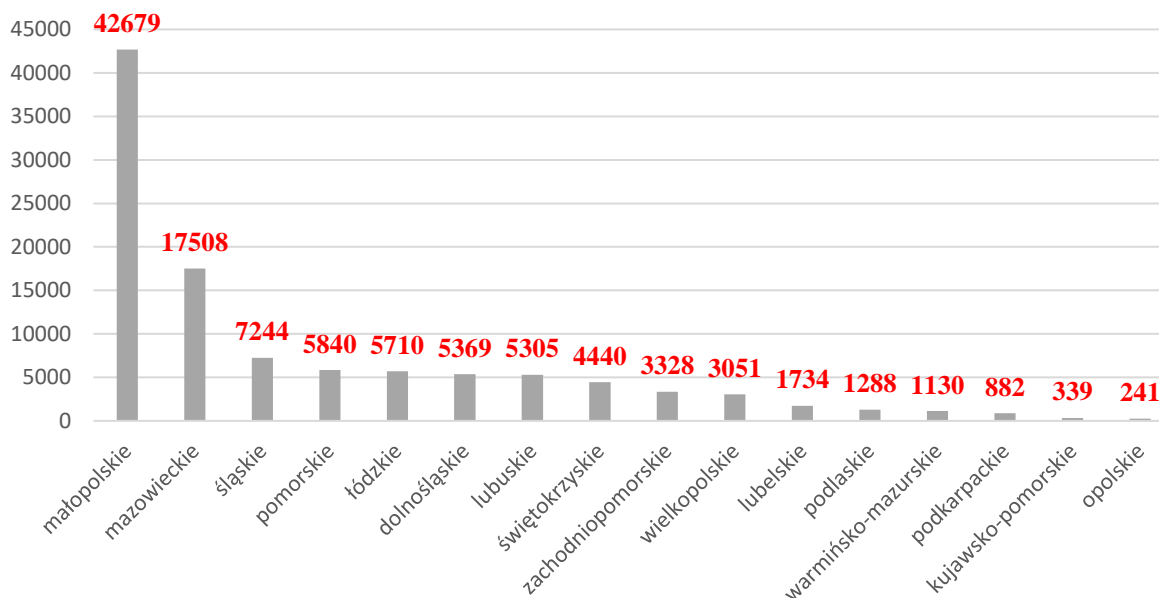
Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Wykres 10. Łączna kwota dotacji w podziale na województwa (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Wykres 11. Liczba uczestników (beneficjentów ostatecznych) w podziale na województwa

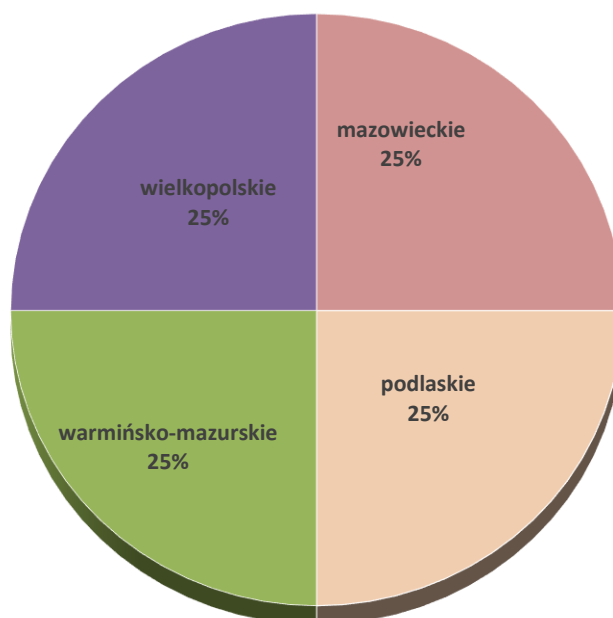
Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

2. Projekty realizowane w ramach oferty wspólnej oraz w partnerstwie

Jak opisano w punktach IV.2 i IV.5 niniejszego sprawozdania, Regulamin konkursu przewidywał możliwość złożenia oferty wspólnej (z innym podmiotem uprawnionym do samodzielnego aplikowania), bądź w ramach partnerstwa (partnerstwo dotyczyło jednostek samorządu terytorialnego, uczelni i innych podmiotów, przede wszystkim publicznych).

W 2018 r. do realizacji przyjęto 4 oferty wspólne: 0 w I Priorytecie, 1 w II Priorytecie, 1 w III Priorytecie oraz 2 w IV Priorytecie. Oznacza to, że 1,2% wszystkich dofinansowanych projektów było realizowanych wspólnie przez 2 lub więcej organizacji. Oferty wspólne przyjęto do realizacji w województwie mazowieckim (1), warmińsko-mazurskim (1), podlaskim (1) i wielkopolskim (1).

Wykres 12. Oferty dofinansowane złożone wspólnie w podziale na województwa w ujęciu procentowym

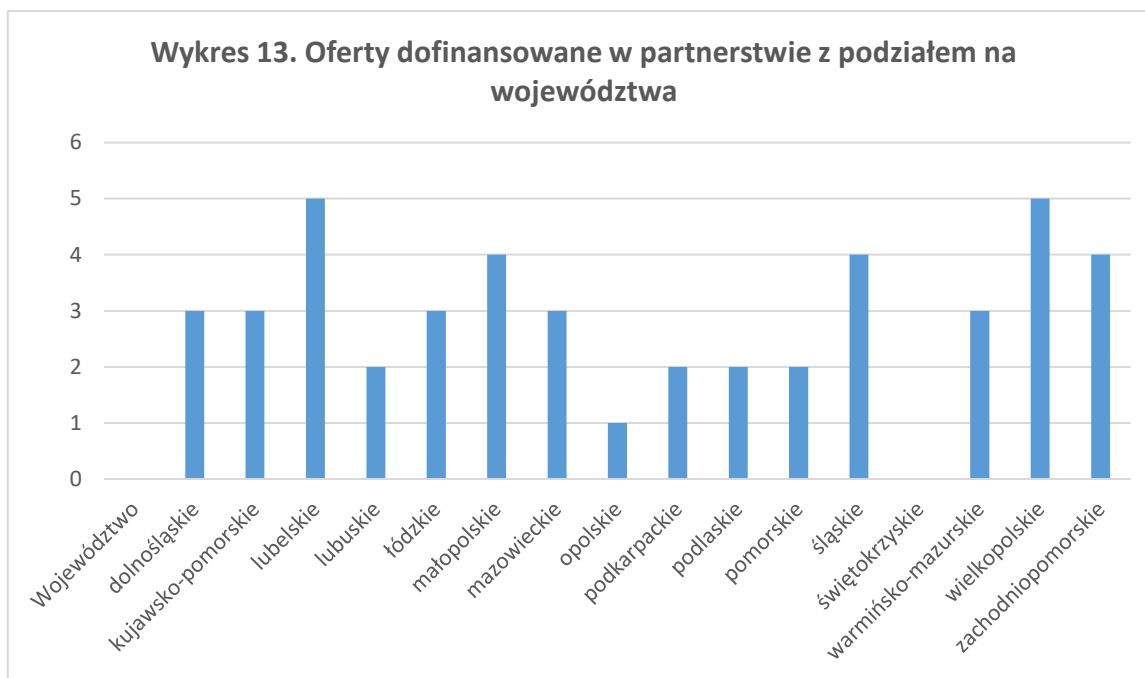

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

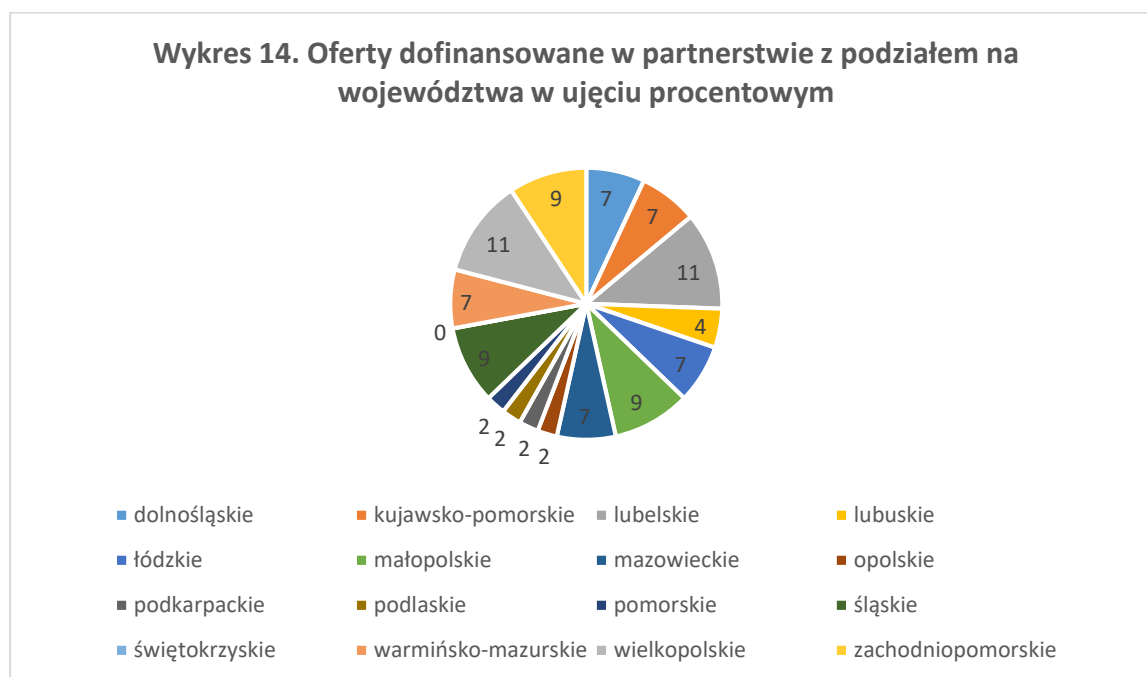
Wśród ofert dofinansowanych, dotację otrzymała 22,7% (46) złożonych w partnerstwie: 9 w I Priorytecie, 19 w II Priorytecie, 7 w III Priorytecie oraz 11 w IV

Priorytecie. Oznacza to, że 14,2% wszystkich dofinansowanych projektów było realizowanych w partnerstwie.

Najwięcej ofert partnerskich zrealizowano w województwie lubelskim (5 projektów) oraz w województwie wielkopolskim (5 projektów), Nie zrealizowano natomiast żadnych ofert partnerskich w województwie świętokrzyskim

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

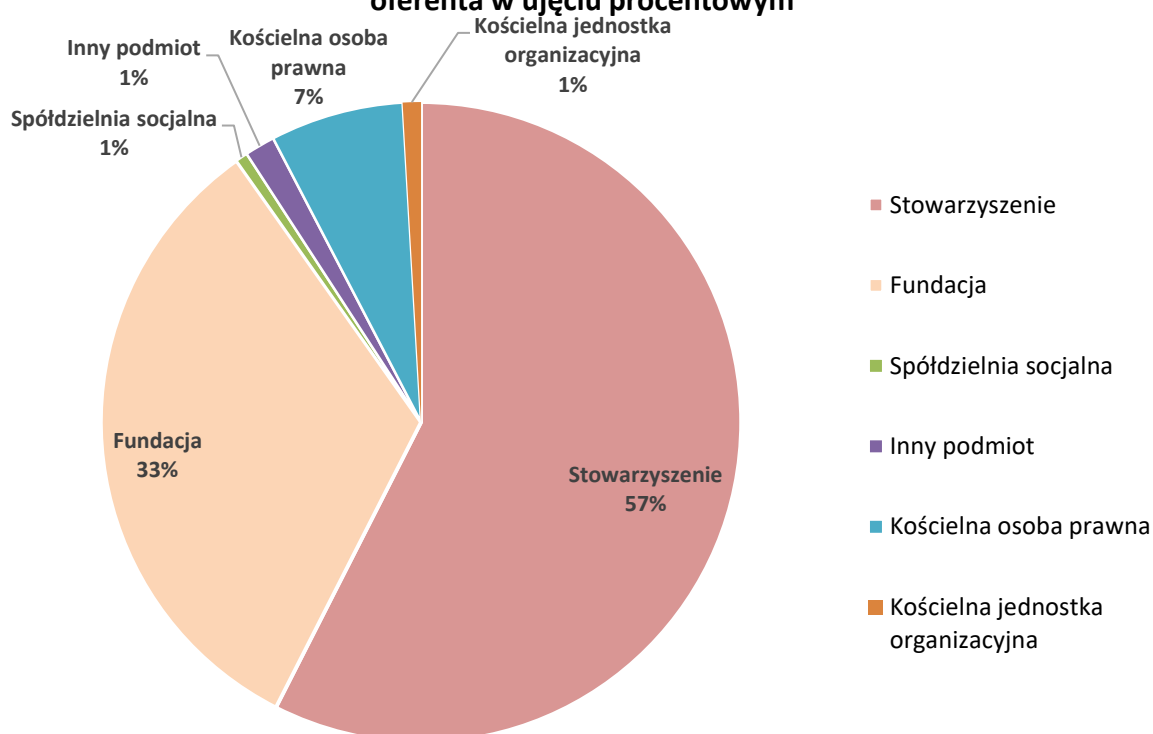

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

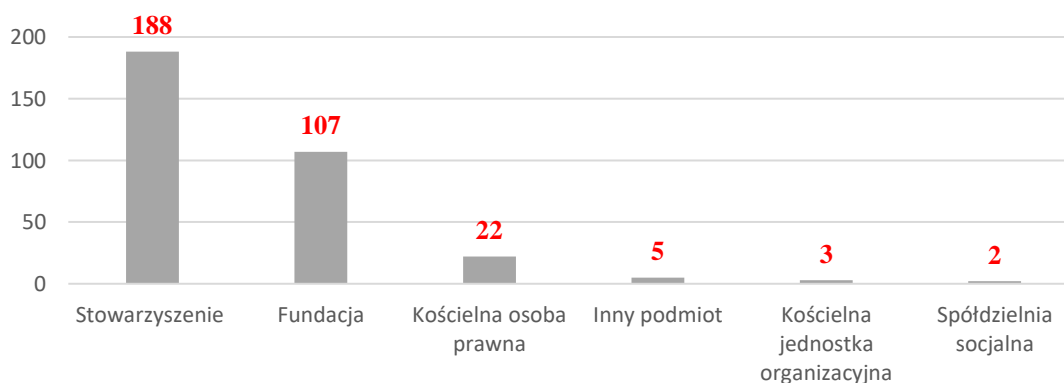
3. Oferty dofinansowane w podziale na formę prawną Oferenta

Realizatorami zadań w ramach Programu ASOS w głównej mierze są stowarzyszenia, które w edycji 2018 konkursu zrealizowały ok. 57% wszystkich projektów (188), a także fundacje, których projekty stanowiły ok. 33% wszystkich ofert (107). Kościelne osoby prawne (22) i kościelne jednostki organizacyjne (3) zrealizowały łącznie ok. 8% projektów (25). Natomiast spółdzielnie socjalne (2) oraz podmioty o innej formie prawnej (5) zrealizowały łącznie ok. 2% projektów (7).

Wykres 15. Oferty dofinansowane ze względu na formę prawną oferenta w ujęciu procentowym

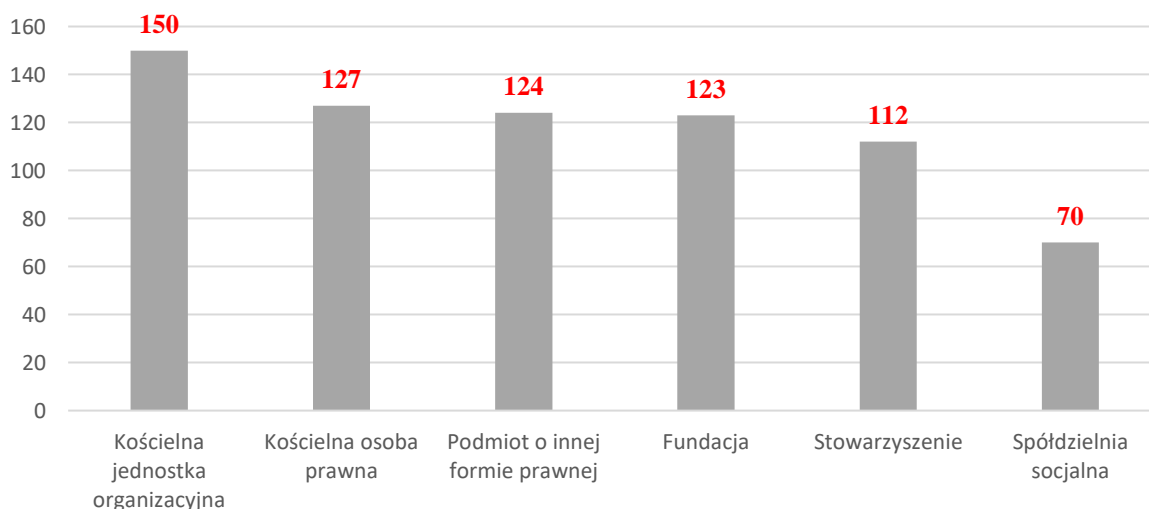
Wykres 16. Oferty dofinansowane ze względu na formę prawną Oferenta

Źródło: opracowania własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Przyznana kwota dotacji na projekty realizowane przez stowarzyszenia wyniosła łącznie ok. 21,1 mln zł. Średnia wysokość dotacji wyniosła ok. 112 tys. zł. Fundacjom przekazano w sumie ok. 13,2 mln zł, a średnia wysokość dotacji była wyższa i wyniosła ok. 123 tys. zł. Podmioty kościelne otrzymały odpowiednio: kościelne osoby prawne 2,8 mln zł, średnia wysokość dotacji wyniosła ok 127 tys. zł., kościelne jednostki organizacyjne 0,45 mln zł, średnia wysokość dotacji ok. 150 tys. zł, spółdzielnie socjalne otrzymały 0,14 mln zł, średnia wysokość dotacji 70 tys. zł, oraz podmioty o innej formie prawnej otrzymały środki w wysokości ok. 0,62 mln zł – średnio ok. 124 tys. zł dla jednej organizacji.

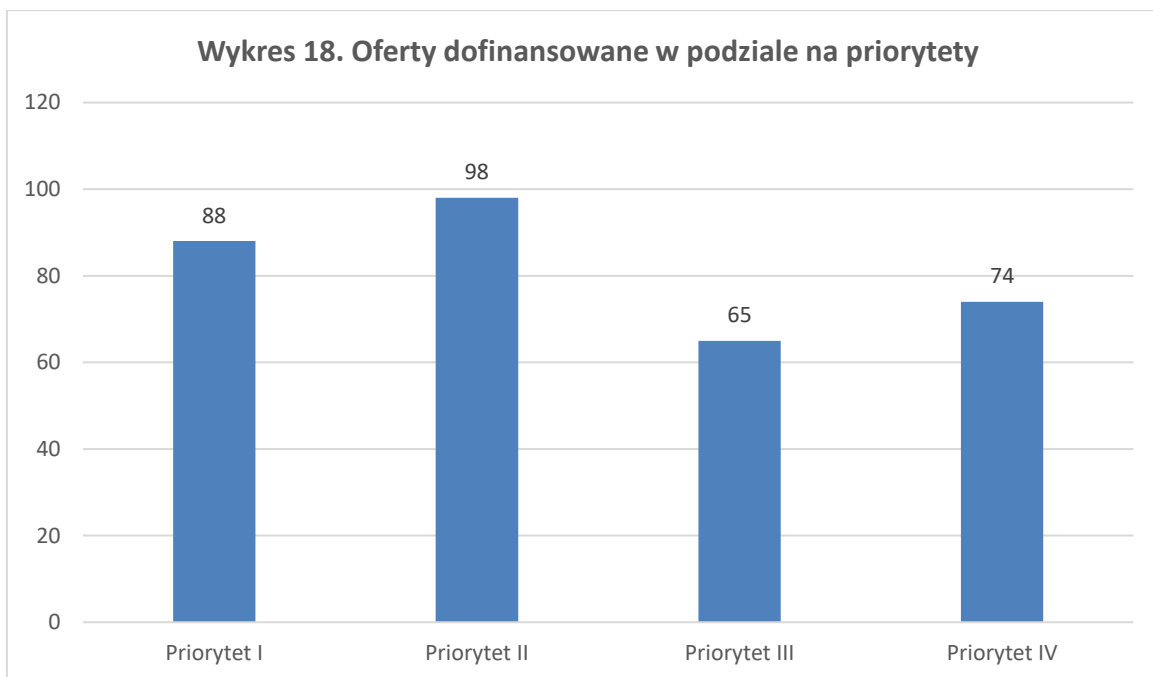
Wykres 17. Średnia wartość przyznanej dotacji ze względu na formę prawną oferenta (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

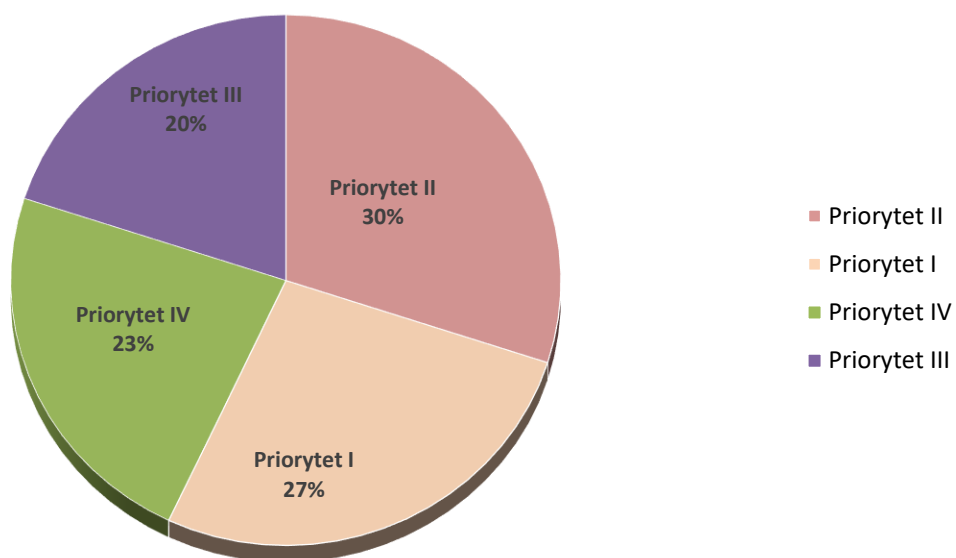
4. Podmioty dofinansowane w podziale na Priorytety

Największa liczba ofert została dofinansowana w I i II Priorytecie. W Priorytecie I dofinansowano 88 ofert (27%), natomiast w II – 98 ofert (30%). Oferty przyjęte w III i IV Priorytecie stanowiły odpowiednio 20% i 23% wszystkich ofert (odpowiednio 65 ofert w III i 74 w IV Priorytecie).

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

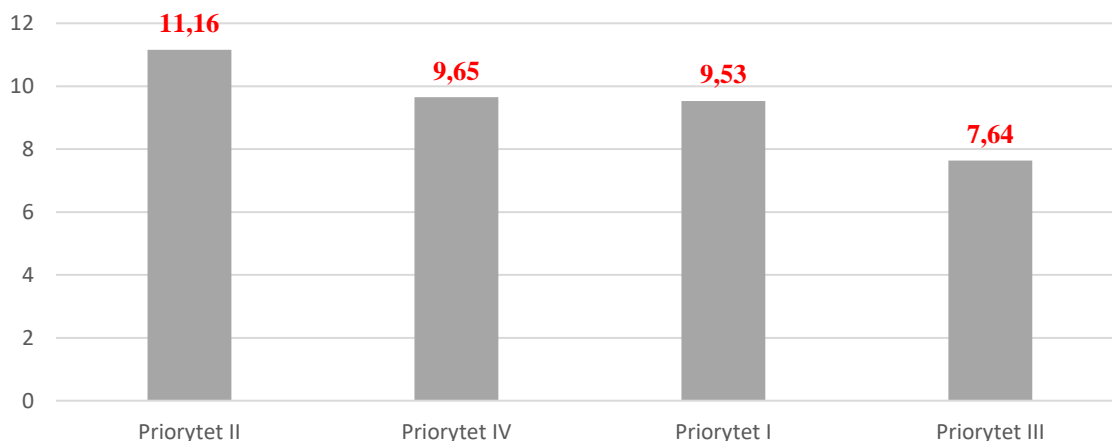
Wykres 19. Oferty dofinansowane w podziale na priorytety w ujęciu procentowym

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Na dofinansowanie ofert w Priorytecie I przeznaczono ok. 9,53 mln zł., w Priorytecie II ok. 11,16 mln zł, Priorytecie III ok. 7,64 mln zł, natomiast w Priorytecie IV ok. 9,65 mln zł.

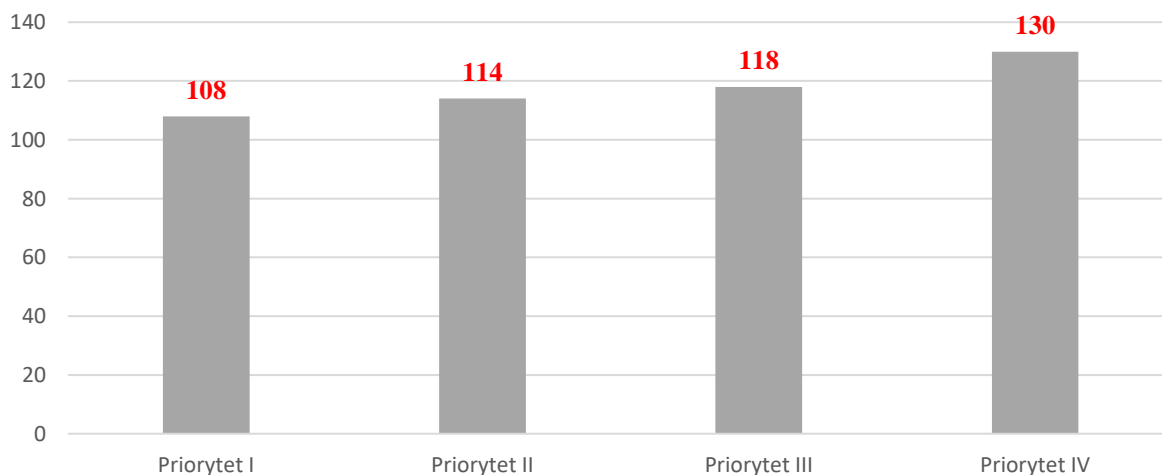
Wykres 20. Kwota dofinansowania z podziałem na Priorytety (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

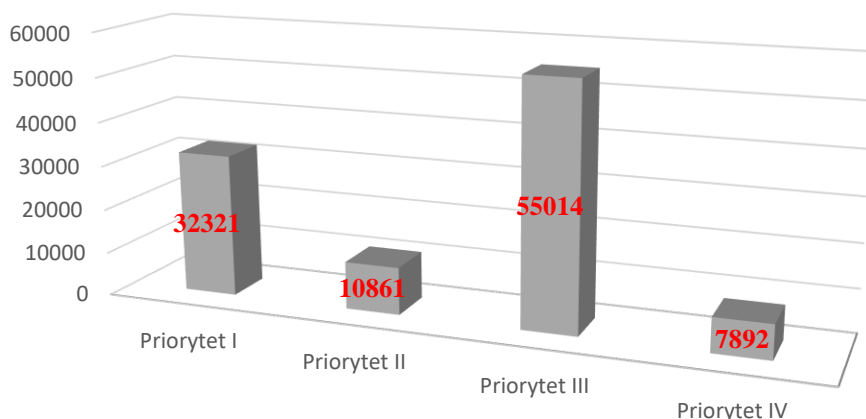
Średnia wartość dofinansowania była najwyższa w Priorytecie IV (ok. 130 tys. zł), natomiast najniższa w Priorytecie I (ok. 108 tys. zł). W II Priorytecie organizacje otrzymały dotację w średniej wysokości ok. 114 tys. zł., a w III Priorytecie ok. 118 tys. zł.

Wykres 21. Średnia wartość dofinansowania w poszczególnych Priorytetach (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Wykres 22. Liczba uczestników (beneficjentów ostatecznych) w podziale na Priorytety

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

5. Podmioty dofinansowane ze względu na wybrany Priorytet i kierunek działań – na podstawie złożonych ofert.

Priorytet	Kierunek działań	ASOS edycja 2018	
		Liczba ofert	Kwota dotacji w zł
Priorytet I - Edukacja osób starszych	1. Zajęcia edukacyjne z zakresu różnych dziedzin (m.in. prawo, gospodarka, zdrowie, w tym profilaktyka zdrowotna, sport, turystyka, edukacja, wizyty studyjne, języki obce, umiejętności interpersonalne, nowe technologie), programy edukacyjne i warsztaty o starzeniu, osobach starszych i aktywnym starzeniu.	85	9 220 489,26
	2. Promowanie wolontariatu kompetencji.	1	199 990,00
	3. Promocja oferty edukacyjnej wśród osób starszych.	2	113 135,00
Priorytet II - Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową	1. Aktywność społeczna, w tym wolontariat osób starszych.	18	1 960 153,60
	2. Aktywność fizyczna osób starszych, aktywność turystyczno-rekreacyjna osób starszych.	23	2 942 684,50
	3. Zajęcia w obszarze kultury i sztuki, w tym angażujące różne pokolenia.	37	3 944 190,00
	4. Budowanie sieci społecznych, w tym wolontariat wewnątrz i międzypokoleniowy.	18	2 057 815,14
	5. Przeciwdziałanie e-wykluczeniu.	2	260 532,50

Priorytet	Kierunek działań	ASOS edycja 2018	
		Liczba ofert	Kwota dotacji w zł
Priorytet III - Partycypacja społeczna osób starszych	1. Formy aktywności osób starszych wobec społeczności lokalnych (rozwój społeczeństwa obywatelskiego).	29	3 014 050,26
	2. Aktywność wspierająca uczestnictwo i integrację w życiu społecznym/publicznym.	24	2 974 346,00
	3. Sieć pomocowo-informacyjna (budowanie pozytywnego wizerunku starości, pomoc obywatelska).	1	196 440,00
	4. Aktywna obecność w procesie tworzenia i funkcjonowania grup obywatelskich oraz organizacji pożytku publicznego.	11	1 458 480,00
Priorytet IV - Usługi społeczne dla osób starszych (usługi zewnętrzne)	1. Szkolenia dla wolontariuszy i opiekunów (z zakresu pomocy osobom starszym).	13	2 017 997,25
	2. Wspieranie różnych form samopomocy.	7	758 152,00
	3. Wspieranie rodzin w opiece nad osobą starszą poprzez rozwój usług opartych na działalności wolontariuszy.	1	66 700,00
	4. Rozszerzanie dostępności do usług społecznych m.in. opiekuńczych, kulturalnych, edukacyjnych, poradniczo -doradczych, sportowych i turystycznych.	53	811 338,98

VI. Przykłady działań zrealizowanych w ramach edycji 2018 Programu ASOS

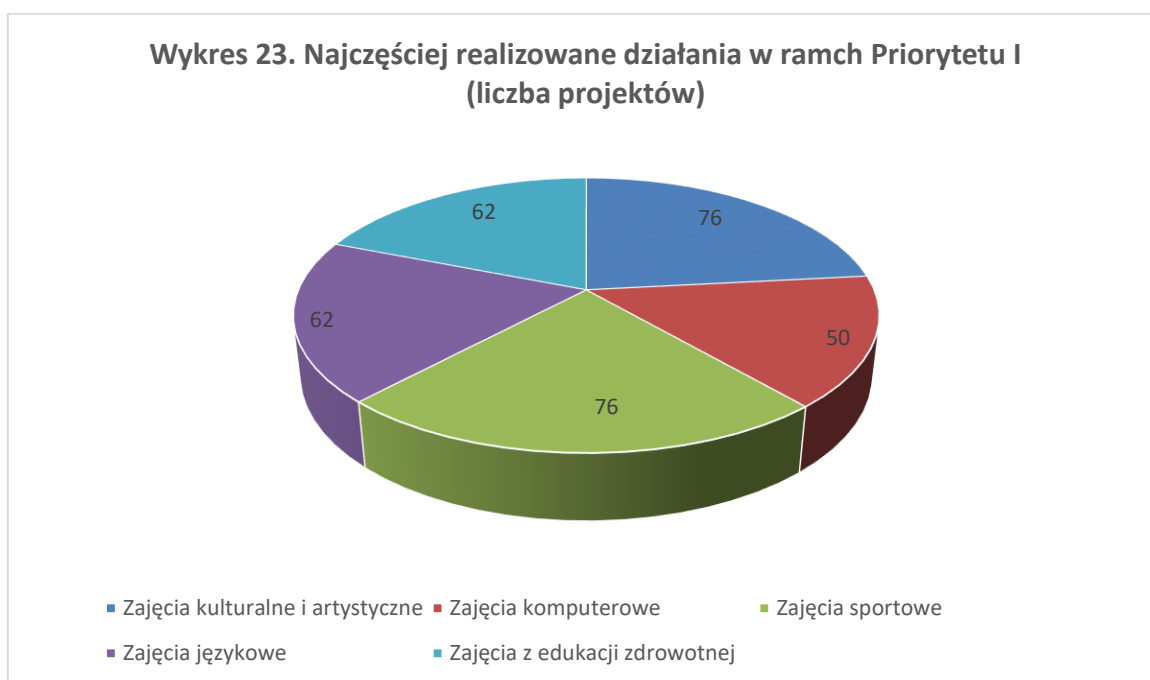
1. Priorytet I Edukacja osób starszych

Do najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu I Edukacja osób starszych** należały:

- **zajęcia kulturalne i artystyczne** - (takie jak np.: rękodzieło, na które składało się: decoupage, haft ręczny, szydełkowanie, filcowanie, zajęcia z malarstwa, carvingu, florystyki; a także inne rodzaje zajęć artystycznych w tym śpiewanie, zajęcia teatralne i zajęcia literackie, zajęcia z fotografii) – **76 zrealizowanych projektów**;
- **zajęcia sportowe** (m.in.: nordic walking, gimnastyka, basen, aqua aerobik, pilates, samoobrona, joga, taj-chi) – **76 zrealizowanych projektów**;
- **kursy nauki języków obcych** - (Projektodawcy zapewniali uczestnikom możliwość udziału w zajęciach z języków obcych, najczęściej z języka

angielskiego, niemieckiego, hiszpańskiego, oraz francuskiego) - **62 zrealizowane projekty**;

- **zajęcia z zakresu edukacji zdrowotnej** (np. wykłady, szkolenia, spotkania z lekarzami, pielęgniarkami dietetykami związane z takimi tematami jak: dietetyka, pierwsza pomoc, choroby wieku dojrzałego itp.) - **62 realizowane projekty**;
- **zajęcia komputerowe** (w tym: obsługa komputerów na różnych poziomach począwszy od włączania komputerów, poprzez podstawowe programy komputerowe, obsługa przeglądarek internetowych, komunikatora internetowego Skype, podstawowych edytorów tekstowych typu Word i Excel aż po obsługę portali społecznościowych, zakupy w Internecie czy bankowość internetową) - **50 zrealizowanych projektów**.

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Przykładem projektu w ramach Priorytetu I, obejmującego szereg różnorodnych działań było zadanie pn. „CHCĘ-MOGĘ-POTRAFIĘ” zrealizowane przez Stowarzyszenie Koła Gospodyń Wiejskich w Szczygłowie (województwo małopolskie), w ramach, którego grupa 55 seniorów uczestniczyła m.in. w:

- zajęciach z języka angielskiego;
- zajęciach z obsługi urządzeń nowych technologii: w tym w zajęciach komputerowych, umożliwiające zdobycie wiedzę na poziomie ECDL BASE. Dużą

popularnością cieszyły się zajęcia dotyczące zakładania i moderowania kont w serwisach społecznościowych, obsługi komunikatorów, oraz obsługi platform do oglądania telewizji internetowej zajęcia z zakresu obsługi innych urządzeń mobilnych tj. tablet, smartphone, programy do edycji zdjęć (offline lub online), drukarki, e-book, oraz obsługi aparatu fotograficznego. Ponadto Seniorzy uczestniczyli również w zajęciach z zakresu poruszania się po internecie w celu dokonania zakupów w sklepach internetowych;

- zajęciach artystycznych z zakresu ceramiki (uczestnicy poznawali techniki tworzenia przedmiotów z gliny, a następnie zajmowali się zdobieniem tych przedmiotów oraz z zakresu decoupage (w trakcie, których uczestnicy tworzyli i zdobili przedmioty);
- zajęciach z zakresu zdrowego trybu życia – żywność. Zajęcia przeprowadzone zostały przez specjalistkę w zakresie dietetyki i obejmowały swym zakresem szeroki wachlarz zagadnień: otyłość, problemy kardiologiczne, problemy gastryczne, medycyna naturalna. Seniorzy zdobyli wiedzę na temat zbilansowanej diety opartej o produkty naturalne głównie owoce i warzywa uprawiane w Polsce;
- zajęciach z zakresu zdrowego trybu życia - aktywność sportowa. Seniorzy uczestniczyli w zajęciach nordic-walking i w zajęciach na basenie;
- zajęciach z asertywności i przygotowania do wolontariatu: zajęcia były prowadzone dla wszystkich uczestników przedmiotowego projektu przez psychologa realizującego od lat programy treningu asertywności oraz kompetencji i umiejętności społecznych dedykowane seniorom cieszyły się dużym zainteresowaniem. Na zajęciach omówiono szereg zagadnień dotyczących sytuacji seniorów: np. uprawnienia osób niepełnosprawnych, przemoc, wykorzystywania, stres i techniki radzenia sobie z nim, problematyka uzależnień, motywacja, poprawa samooceny.

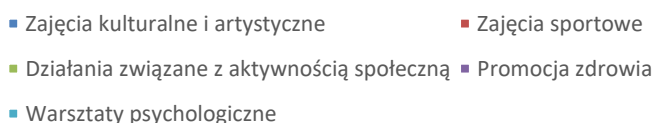
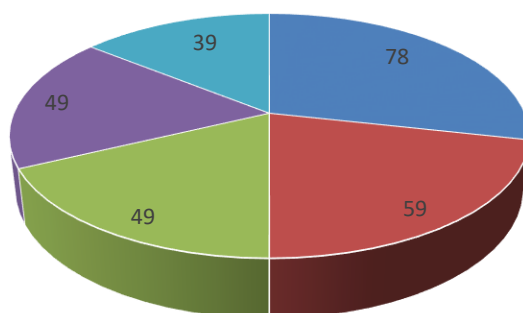
2. Priorytet II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową osób starszych

Do najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową osób starszych** należały:

- **zajęcia kulturalne i artystyczne** (np. wyjścia do teatru, filharmonii, zajęcia z rękodzieła: decoupage, ceramika, zajęcia muzyczne, taneczne) oraz dotyczące lokalnych zwyczajów i tradycji – **78 zrealizowanych projektów**;

- **zajęcia sportowe oraz promujące rekreację** (najczęściej były to międzypokoleniowe zajęcia z nordic walking, fitness, aerobik, aktywności na basenie, pilates, a także wycieczki edukacyjno–krajoznawcze) **turystyczną – 59 zrealizowanych projektów;**
- **działania promujące aktywność społeczną, w tym wolontariat** (Projekty z tego obszaru najczęściej dotyczyły animacji lokalnej, organizacji kawiarenek obywatelskich oraz zajęć edukacyjnych dla seniorów z obszarów takich jak: wolontariat, funkcjonowanie organizacji pozarządowych czy też angażowanie się w inicjatywy lokalne) – **49 zrealizowanych projektów;**
- **warsztaty z zakresu promocji zdrowia** (np. warsztaty zdrowego żywienia, warsztaty kulinarne, treningi zdrowego trybu życia, prozdrowotne sposoby spędzania wolnego czasu) – **49 zrealizowanych projektów;**
- **warsztaty psychologiczne** (najczęściej dotyczyły one psychoedukacji, treningów interpersonalnych oraz zajęć antystresowych) - **39 zrealizowanych projektów.**

Wykres 24. Najczęściej realizowane działania w ramach Priorytetu II (liczba projektów)

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Przykładem projektu w ramach Priorytetu II, obejmującego szereg różnorodnych działań było zadanie pn. „Klub Szczęśliwego Seniora” zrealizowane przez Ochotniczą Straż w Roztoce (województwo wielkopolskie), w ramach, którego grupa 40 seniorów uczestniczyła m.in. w:

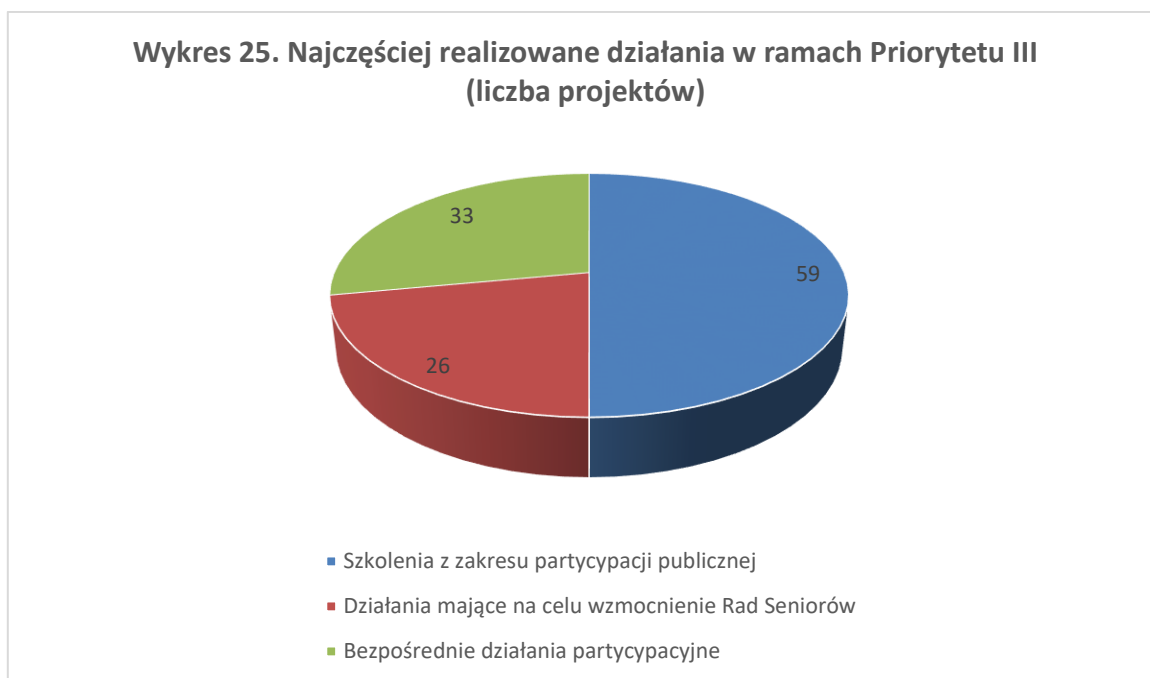
- ciekawych spotkaniach przy kawie, w trakcie których zaproszenie prelegenci np. policjant, fizjoterapeuta, specjalista z dziedziny ikon w kulturze i sztuce przedstawiali prelekcje dotyczące bezpieczeństwa, dbania o zdrowie, zagadnieniom z dziedziny kultury i sztuk;
- integracyjnych warsztatach rozwoju talentów w tym warsztatach florystycznych, plastycznych z elementami decoupage oraz filcowania,
- kursach tańca połączonych z zabawą taneczną;
- „międzypokoleniowych transferach pasji” w ramach których przy udziale animatora i wsparciu wolontariuszy, seniorzy uczestniczyli m.in. w turniejach gier planszowych, zabawach z płachtą animacyjną. Seniorzy mieli również możliwość wypróbowania gier na konsolach;
- warsztatach komunikacyjno-integracyjnych z psychologiem oraz z prawnikiem, przewidziano również indywidualne konsultacje psychologiczne oraz indywidualne poradnictwo prawne;
- kursie obsługi komputera - podczas zajęć uczestnicy kursu poznali korzyści, jakie daje korzystanie z komputera oraz zdobyli praktyczne umiejętności zakresu podstaw informatyki;
- zajęciach sportowych: nordic walking i gimnastyki;
- udział w trzech wyjazdach m.in. do Centrum Nauki Kopernik i Planetarium.

3. Priorytet III Partycypacja społeczna osób starszych

Do najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu III Partycypacja społeczna osób starszych** należały:

- **szkolenia z zakresu partycypacji publicznej** (zarówno wyjazdowe jak i miejscowe, takie jak: animacja lokalna, wolontariat, uczestnictwo w konsultacjach społecznych, przygotowywanie projektów społecznych, wykorzystanie inicjatywy lokalnej, a także organizacja spotkań seniorów z władzami lokalnymi, na których poruszano problematykę uczestnictwa osób starszych w życiu publicznym – **zrealizowano 59 projektów**;
- **prowadzenie bezpośrednich działań partycypacyjnych włączających osoby starsze** (w tym: realizacja inicjatyw lokalnych, przygotowywanie projektów do lokalnych edycji budżetu obywatelskiego, przygotowywanie lokalnych strategii i dokumentów z zakresu polityki społecznej wobec osób starszych, prowadzenie kawiarenek obywatelskich i punktów konsultacji społecznych, organizowanie wydarzeń i imprez skierowanych do osób starszych) – **zrealizowano 33 projekty**;

- **działania mające na celu wzmocnienie Rad Seniorów** (Projekty z tego obszaru najczęściej obejmowały zadania takie jak: działania edukacyjne m.in. z zakresu tworzenia celów, strategii i planów działania Rad Seniorów, upowszechnianie działań Rad w społeczności lokalnej, wsparcie eksperckie dla Rad w zakresie ich bieżącego działania, czy też opracowanie poradników, dokumentów dotyczących tworzenia i funkcjonowania Rad Seniorów) – **zrealizowano 26 projektów**.

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Przykładem zadania obejmującego działania w obszarze aktywności społecznej był projekt pt. „Seniorzy Gminy Jastrzęb włączają się do działania!”, zrealizowany przez STOWARZYSZENIE AKTYWNI (województwo mazowieckie), w ramach którego 24 seniorów uczestniczyło w działaniach przygotowujących do aktywnego funkcjonowania w przestrzeni lokalnej. Uczestnicy uczestniczyli w warsztatach umiejętności psychospołecznych i motywacji, warsztatach ćwiczenie umysłu, czyli treningu pamięci oraz odbyli szkolenia: Warsztat Narzędzia działalności społecznej: org. pozarządowe, Uniwersytety Trzeciego Wieku, Kluby seniora, wolontariat seniorski, Warsztaty Formy partycypacji i przedstawicielstwa seniorów w lokalnych strukturach samorządowych, Warsztaty Świadomy e-obywatel (cyfrowe metody partycypacji, e-urząd, e-zdrowie, wykorzystanie ICT), Obywatel świadomy swoich praw i możliwości).

W ramach zrealizowanego zadania odbyło się łącznie 6 spacerów badawczych na terenie całej gminy Jastrzęb. W wyniku przeprowadzonych spacerów seniorzy

zdefiniowali najważniejsze problemy oraz oczekiwania dotyczące przestrzeni publicznej oraz działań ukierunkowanych na wsparcie osób starszych. W efekcie powstał raport z zaleceniami dla opracowania programu polityki senioralnej gminy Jastrzęb. W ramach zadania zorganizowano spotkanie seniorów z władzami lokalnymi (radą gminy Jastrzęb oraz wójtem), podczas którego poruszano najważniejsze zagadnienia w obszarze działań wymagających realizacji na rzecz seniorów. Radni przyjęli uchwałę o powołaniu Rady Seniorów Gminy Jastrzęb.

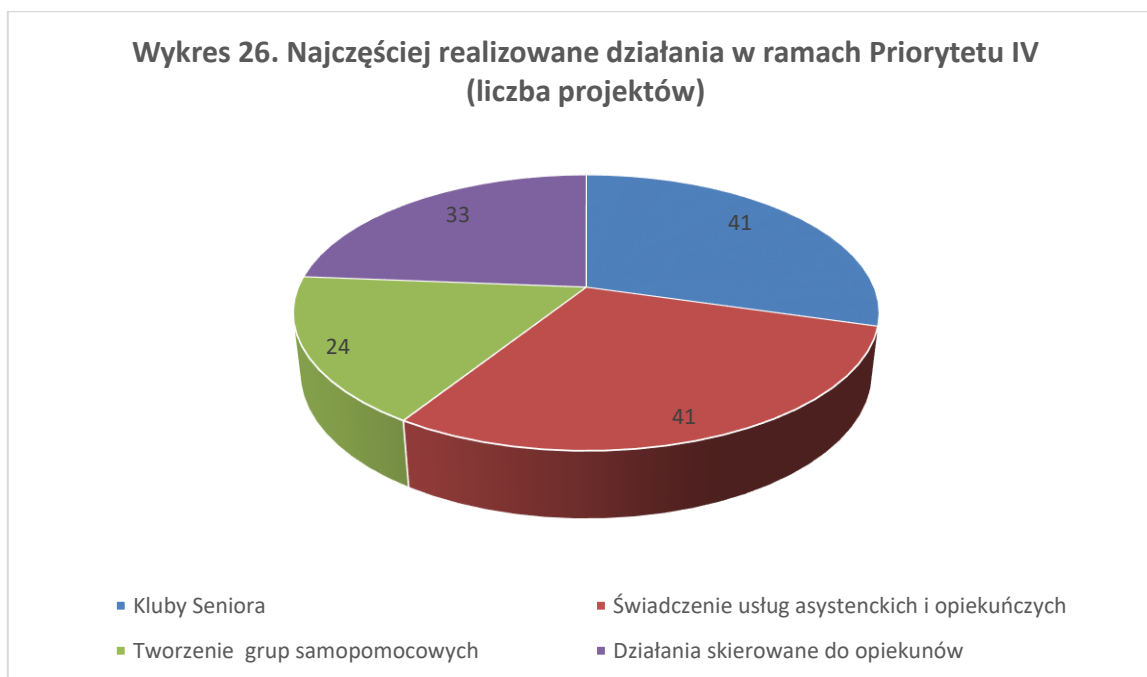
Ponadto zrealizowano: Warsztaty Jak zaplanować, napisać i zrealizować projekt dofinansowany ze źródeł zewnętrznych oraz Doradztwo bezpośrednie w grupach liderek w przygotowaniu i wdrażaniu inicjatyw lokalnych. Wybrano 3 najlepsze pomysły uczestników zajęć, które następnie zostały z sukcesem zrealizowane. Seniorzy mieli unikatową możliwość nauczenia się jak należy przygotować wniosek o dofinansowanie oraz wdroić zaplanowany przez siebie projekt. Wszystko odbyło się pod opieką doradcy.

4. Priorytet IV Usługi społeczne dla osób starszych

Do najczęściej realizowanych działań w ramach **Priorytetu IV Usługi społeczne dla osób starszych** należały:

- **świadczenie usług asystenckich i opiekuńczych** (najczęściej było to: wsparcie asystenta osoby starszej (m.in. pomoc w czynnościach domowych i osobistych, wspólne wyjścia na cmentarz, do lekarza, po zakupy, na różne atrakcje kulturalne, wspólne spotkania i rozmowy), usługi pielęgnacyjne i opiekuńcze, poradnictwo psychologiczne i społeczne) – **zrealizowano 41 projektów**;
- **tworzenie centrów usług dla seniorów oraz świadczenie usług społecznych w klubach seniorów** (np. usług edukacyjnych, prawnych, finansowych, ruchowych, kulturalnych, turystycznych, krajoznawczych; świadczone było poradnictwo psychologiczne, organizowane były spotkania z aktorami, sportowcami, poetami itp.) - **zrealizowano 41 projektów**;
- **zwiększenie potencjału społeczno-zawodowego osób starszych do świadczenia usług społecznych** (Tematyka realizowanych projektów dotyczyła między innymi: technik pielęgnacji osoby chorej, kursów pierwszej pomocy przedmedycznej, rehabilitacji w środowisku domowym pacjenta, żywienia osób niesamodzielnych, planowania racjonalnego budżetu domowego, likwidacji barier funkcjonalnych, świadczenia usług na rzecz osób z zespołami otępiennymi) - **zrealizowano 33 projekty**;

- **tworzenie banków czasu i grup samopomocowych** (w tym także szkolenia dla lokalnych liderów, warsztaty psychologiczne przygotowujące do świadczenia samopomocy oraz edukacja społeczna) - **zrealizowano 24 projekty**.

Źródło: opracowanie własne (dane zebrane przez Departament Polityki Senioralnej, MRPiPS).

Przykładem zadania dotyczącego działania w przedmiotowym obszarze był projekt pt. „ASAP Aktywny Senior Aktywny Przyjaciel”, zrealizowany przez Stowarzyszenie Ludzi Aktywnych (województwo łódzkie), w ramach, którego zrealizowano zajęcia warsztatowe - szkolenia dla 118 opiekunów/wolontariuszy osób starszych. Zrealizowano m.in. kurs pierwszej pomocy, warsztaty pt.: Umiejętności interpersonalne i komunikacja z osobą starszą”, warsztaty „Wykorzystanie narzędzi IT w opiece i komunikacji”, warsztaty „Pielęgnacja i opieka nad seniorem” (na zajęciach omówiono takie tematy jak: potrzeby osób w wieku 60+, fizjologiczne i psychologiczne aspekty starzenia się, rola i zadania opiekuna osoby niesamodzielnej, pielęgnacja osoby starszej, bezpieczeństwo), warsztaty „Wolontariat - podstawy i zasady”, warsztaty „Aktywność umysłowa i ruchowa osób starszych, niesamodzielnych”. Ponadto uczestnicy projektu mieli zapewniony indywidualny coaching.

5. Informacja dotycząca zmian w Regulaminie Konkursu ASOS edycja 2018 w odniesienie do edycji 2017 r.

W Regulaminie Konkursu Programu ASOS na 2018 r. uwzględnione zostały zebrane wcześniej uwagi, w tym uwagi Rady ds. Polityki Senioralnej, które dotyczyły:

1. wprowadzenia następujących kryteriów strategicznych dla poszczególnych priorytetów:
 - Priorytet I - Projekt zawierający działania edukacyjne mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych;
 - Priorytet II - Projekt realizowany w partnerstwie z Dziennym Domem/Klubem „Senior+”;
 - Priorytet III - Projekt zakładający wsparcie osób starszych w rzecznictwie swych interesów oraz w zrzeszaniu się;
 - Priorytet IV - Projekt zakładający świadczenie usług asystenckich i opiekuńczych dla osób starszych o ograniczonej samodzielności.
2. wprowadzenia dodatkowego kryterium strategicznego dotyczącego wszystkich czterech priorytetów (I-IV) niezależnie od istniejących już różnych kryteriów strategicznych dla każdego priorytetu, w zakresie spełnienia kryterium strategicznego regionalnego, w sytuacji kiedy projekt miał być realizowany na terenie gminy poszkodowanej w wyniku nawałnic (*lista gmin zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie gmin poszkodowanych w wyniku działania żywiołu w sierpniu 2017 r., w których stosuje się szczególnie zasady odbudowy, remontów i rozbiórek obiektów budowlanych Dz. U. z 2017 r. poz. 1583*);
3. maksymalnej punktacji oferty - w związku z wprowadzeniem kryterium strategicznego regionalnego i wprowadzeniu punktacji 10 pkt za spełnienie tego kryterium w ocenie ekspertów, maksymalna ocena oferty wynosiła 220 punktów;
4. doprecyzowania zapisu dotyczącego beneficjentów ostatecznych (uczestników) występujących w Priorytecie IV, poprzez wprowadzenie do Regulaminu tekstu jednoznacznie określającego, że odbiorcami usług społecznych świadczonych w ramach projektów w Priorytecie IV mogą być wyłącznie osoby w wieku 60+, przy jednoczesnym pozostawieniu zapisu stanowiącego, że w Priorytecie IV dopuszczalny jest udział młodszych

beneficjentów ostatecznych, który może wynosić maksymalnie 50% ogólnej liczby osób objętych działaniami.

Program ASOS w 2018 był realizowany z uwzględnieniem powyższych rekomendacji.

Podsumowanie

W sytuacji zakończenia lub ograniczenia pracy zawodowej związanej z osiągnięciem wieku emerytalnego ważne jest podejmowanie przez seniorów zarówno aktywności społecznej jak i edukacyjnej.

Jednym z głównych założeń Programu ASOS jest idea zwiększenia aktywności społecznej osób starszych, która jest istotnym elementem realizacji koncepcji aktywnego i zdrowego starzenia się.

Program ASOS oferuje seniorom skorzystanie z szerokiego wachlarza działań, które umożliwiają poszerzenie wiedzy, nabywanie nowych umiejętności czy też dają możliwość podejmowania aktywności na rzecz społeczności lokalnych, również w formie wolontariatu. W ramach Programu ASOS realizowane są także działania zwiększające dostęp do usług społecznych oraz wspierające idee samopomocy i samoorganizacji.

W edycji 2018 złożono łącznie 1 330 ofert, z czego przyjęto do realizacji 325 projektów na łączną kwotę ok. 38 mln zł. Zapotrzebowanie zgłaszane przez organizacje wynosiło ponad 145,7 mln zł. W ramach dofinansowanych projektów, na etapie rozstrzygnięcia konkursu, planowanymi działaniami objęto 106 088 beneficjentów ostatecznych (uczestników).

Po przeprowadzeniu dogłębnej analizy 325 ofert dofinansowanych w ramach Programu ASOS edycji 2018, zaobserwować można, że realizowane projekty związane były najczęściej z takimi kategoriami jak: aktywność ruchowa, aktywność kulturalna rozumiana, jako czynny i bierny udział w zajęciach kulturalnych, walka z wykluczeniem informatycznym poprzez edukację z obsługi komputerów oraz Internetu, edukację zdrowotną, psychologiczną, prawną i społeczną oraz integrację poprzez udział seniorów w różnego rodzaju wydarzeniach takich jak: konferencje, bale czy bardzo popularne wyjazdy do dużych miast i w miejsca atrakcyjne turystycznie.

Działania aktywizacyjne, integracyjne i edukacyjne uzupełniane były przez projekty realizowane w ramach Priorytetu IV - Usługi społeczne dla osób starszych. W ramach tego obszaru najczęściej realizowane były zadania związane

z tworzeniem banków czasu, grup samopomocowych, centrów usług dla osób starszych, a także ze zwiększeniem potencjału społeczno-zawodowego osób starszych do świadczenia usług społecznych oraz samym świadczeniem usług asystenckich i opiekuńczych.

Z powyższego, jednoznacznie wynika, iż działania realizowane w ramach projektów dofinansowanych w konkursie Programu ASOS bezpośrednio wpisują się w działania zwiększające aktywność społeczną, kulturalną, edukacyjną, sportową itp. osób starszych w Polsce, a także w kategorię uczenia się przez całe życie.

Mając na uwadze konieczność zapewnienia spójności Programu ASOS z realizowaną polityką społeczną wobec osób starszych oraz bieżącymi politykami publicznymi, w edycji 2018 *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* wprowadzone zostały kryteria strategiczne, które zawierały preferencje dotyczące określonych typów projektów.

W ramach poszczególnych Priorytetów premiowane były projekty zawierające działania edukacyjne mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych (Priorytet I), zakładające realizację zadania w partnerstwie Dziennym Domem/Klubem „Senior+” (Priorytet II), przewidujące wsparcie osób starszych w rzecznictwie swych interesów oraz w zrzeszaniu się (Priorytet III) oraz zakładające świadczenie usług asystenckich i opiekuńczych dla osób starszych o ograniczonej samodzielności (Priorytet IV).

Dodatkowo wprowadzono kryterium strategiczne regionalne dotyczące wszystkich czterech priorytetów, w sytuacji kiedy projekt miał być realizowany na terenie gminy poszkodowanej w wyniku nawałnic (lista gmin zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie gmin poszkodowanych w wyniku działania żywiołu w sierpniu 2017 r., w których stosuje się szczególnie zasady odbudowy, remontów i rozbiórek obiektów budowlanych Dz. U. z 2017 r. poz. 1583).

Przeprowadzenie kontroli realizacji zadania publicznego oraz sposobu wykorzystania dotacji przez organizacje realizujące zadania w ramach *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* pozwoliło na wykluczenie ryzyka naruszeń powstających po stronie realizatora zadań publicznych w ramach Programu ASOS.

Podsumowując, realizacja *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020* edycja 2018 przyczyniła się w znacznym stopniu do osiągnięcia celów Programu, a co za tym idzie – do poprawy jakości i poziomu życia ponad 106 tysięcy osób starszych w Polsce poprzez aktywność społeczną, wobec czego rekomendowane jest kontynuowanie Programu w kolejnych latach.

W związku z tym, że do ogłoszenia pozostała wyłącznie ostatnia edycja Programu ASOS na rok 2020 planowane jest podjęcie poprzez Radę do spraw Polityki Senioralnej, będącej organem opiniodawczo-doradczym Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, prac nad opracowaniem założeń nowego Programu będącego kontynuacją Programu ASOS, opartego na dokumencie przyjętym uchwałą Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. (M. P. poz. 1169) pn. *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ*.